

da vseskozi vzdržujemo minimalno zalogo hrane. **Ne smemo dovoliti, da pade pod 7 kg, in to velja za celo leto.** Posebno pozornost namenimo ocenam zalog hrane po zadnjem točenju medu.

Takrat veliko čebelarjev naredi usodno napako, da med iztoči in ničesar ne vrne, v naravi pa čebele nimajo ničesar na voljo. Zgodi se, da matiča omeji obseg zaleganja, česar pri sicer močnih družinah takoj na začetku ni opaziti, vendar se pozna kasneje. Vemo, da so v panjih prisotne tudi varoje. Te napadejo zalego, ki je na voljo, in te zalege je torej manj, kot bi je bilo, če matiča ne bi omejila zaleganja. Posledica čez en mesec je, da so vse mlade čebele invalidi, poškodovani od varoj. Družina v trenutku oslabi. To se zgodi, kadar čebelar reče, da mu je že v jeseni zaradi varoj propadla najmočnejša družina. Generacija invalidov pač v poznem poletju ne more več razviti dovolj številčne družine, sposobne prezimovanja. Z rednim spremljanjem podatkov s svoje tehtnice torej v vsakem trenutku vemo, ali paša v naravi je ali ne ter koliko hrane imajo čebele v panjih.

V čebelarstvu je tako iz zdravstvenih razlogov kot z vidika ustrezne pridelave medu pomembna obnova satja. Vemo, da čebele gradijo satje v prvi vrsti, ker ga potrebujejo. In potrebujejo ga takrat, kadar je paša, zato v času paše čebele tudi najhitreje in najlepše zgradijo satje. Precej čebe-

larjem povzročča nemalo težav vprašanje, kdaj je primeren čas čebelam dati satnice v gradnjo. **S čebelarsko tehtnico torej zelo lahko ugotovimo, kdaj je na določenem območju primeren čas za dajanje satnic v gradnjo.**

Odvisno od načina svojega čebelarjenja izberemo čebelarsko tehtnico. Če imamo stalni čebeljak, ki je blizu doma, je popolnoma dovolj običajna mehanska tehtnica. Pri tej si moramo podatke pač dnevno prepisovati v beležko. Njena dobra lastnost je, da ima dolgo življenjsko dobo in ne zahteva posebnega vzdrževanja. **Če imamo prevozno enoto ali pa čebele dlje od doma, pa je priporočljiva elektronska tehtnica, ki podatke pošilja na mobilni telefon ali računalnik,** možnost pa je tudi oboje. Poleg podatkov o teži panja nam lahko takšna tehtnica meri tudi temperaturo in vlago v zraku. Manjše nadgradnje te tehtnice obenem omogočajo tudi alarmni sistem in zaščito proti kraji z dodatnimi senzorji gibanja. V času napredne elektronske tehnologije so tukaj možnosti velike. Še vedno pa pri obeh ostaja za nas čebelarje bistven podatek, da v vsakem trenutku vemo, ali se v naravi za čebele kaj koristnega dogaja ali ne, in da pravočasno ukrepamo. Uspešno čebelarjenje v današnjem času je odvisno od vestnega čebelarja in močne in vitalne čebelje družine, ki ni nikoli lačna in je sposobna maksimalno izkoristiti kratkotrajne in nepredvidljive paše, ki so v zadnjem času vedno pogostejše.

Jure Justinek

vodja ONS

jure.justinek@czs.si

Izdelava panja iz stirodure

Domovanja »medonosnih« čebel se v več pogledih razlikujejo od domovanj tistih čebel, ki živijo v divjini. Kadar nam roj izleti na bližnjo vejo, začnejo čebele nemudoma iskati primerno mesto za novo domovanje. Iščejo predvsem votla drevesa, skalne razpoke ali primerne luknje v zidu, ki jim lahko nudijo primeren prostor za nov začetek ali nadaljnji razvoj.

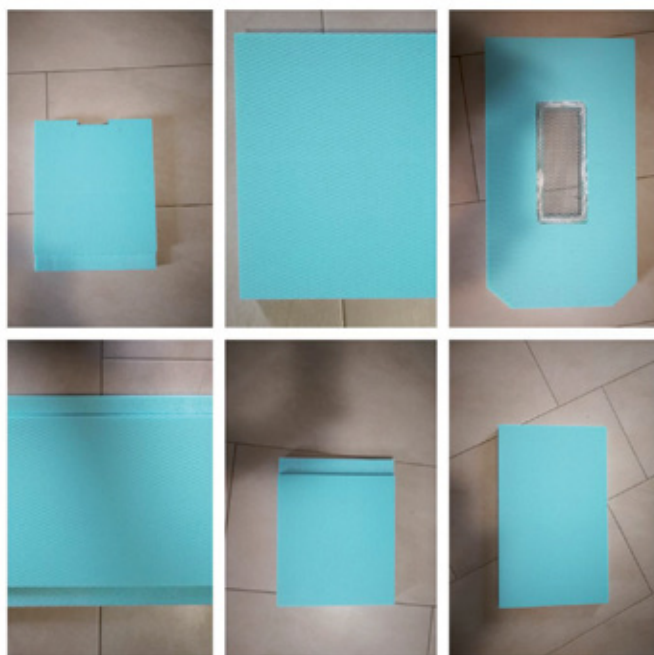
To so s pridom izkoristili čebelarji in začeli čebele naseljevati v panje različnih oblik, dimenzij in materialov. Med razvojem lesne industrije so za izdelavo panjev začeli uporabljati les. Izkazal se je za najprimernejšega in se v večinskem deležu uporablja še danes.

Poleg lesa za izdelavo panjev pa se širi tudi uporaba polistirena, tako ekspaniranega (stiropor) kot ekstrudiranega (stirodur). Zaradi dobre izolacijske sposobnosti so jih začeli

uporabljati v državah z zelo hladnimi zimami. Na ta način so dosegli, da so čebelje družine bolje preživele zimo. Zaradi svoje trdnosti, nizke cene in preprostega obdelovanja se

Pobarvan rob panja za boljšo odpornost

Posamezni deli, pripravljeni na sestavljanje

je uporaba polistirena razširila tudi pri nas. Čebelarji iz nje ga izdelujemo panje za naselitev rojev ali za izdelavo narejenecv, ometencev. Novonastale družinice se v takih panjih lepo razvijajo in lažje ter uspešneje preživijo zimo.

Uporabljamo ga za izdelavo panjev različnih velikosti. Od 3-satnih ter vse do 9-satnih panjev. Dolžino in višino prilagajamo dimenziji

satnikov (AŽ, LR, DB ...). Kako velike bomo naredili, je odvisno od naših potreb in potreb čebelje družine. Če bomo družine vselili v mesecu maju, juniju, se nam bodo družine ob primerni oskrbi hitro razvile in je 5-ali 6-satni panj lahko hitro premajhen. Če naseljujemo kasneje, pa je 6-satni panj čisto primeren in taka družina v njem lahko tudi prezimi. Manjši panji pa so primernejši za vzrejo matic.

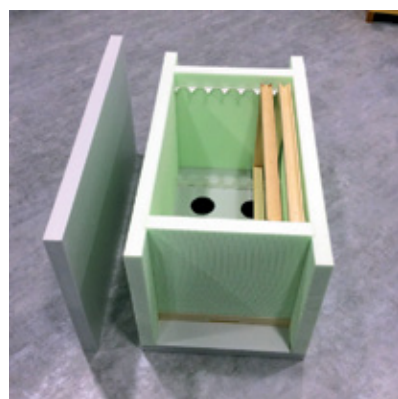
Po večini so panji iz stirodurja narejeni po principu nakladnega sistema. Z uporabo plastičnih obešal lahko izdelamo panje, ki ustrezajo meram AŽ-

-satnikov. Pri izdelavi 6-satnega AŽ-panja iz stirodurja izkoristimo eno ploščo do zadnjega mm. Dejansko je edini odpadek žaganje. Iz ene stirodur plošče velikosti 1250 mm x 600 mm x 30 mm lahko dobimo vse dele za izdelavo enega AŽ-panja. Takšen panj ima naslednje zunanje dimenzije: širina 295 mm x višina 295 mm x dolžina 480 mm, s tem da pri podnici prištejemo še 30 mm za naletno površino. Težava panja takih dimenzij je prostor, kamor namestimo hrano čebelarjem, saj tega prostora ni. Ena od rešitev je lahko nadgradnja oz. povišanje panja, ki jo namestimo na panj v času krmljenja.

Tak način izdelave panjev je zelo preprost in jih lahko izdelava vsak z le malo praktičnega znanja. Največjo oviro predstavljata orodje za razrez posameznih delov ter oblikovanje utorov, kamor se namestijo satniki. Rezkanje utorov potrebujeta tudi streha, da jo trdneje povežemo na panj, ter spodnji del panja, iz katerega moramo izrezati odprtino, da omogočimo zračenje panja, ki je pri izdelavi iz takšnega materiala zelo pomembno. Seveda je treba preko te odprtine namestiti mrežo. Priporočam perforirano aluminijasto mrežo, ki je trdna in kislinno odporna. Ne smemo pozabiti na izrez žrela, ki naj ne bo višji od 8 mm in širši od 50 mm. S preveliko odprtino manj številčne čebelje družine težje obranijo svoje novo domovanje. Ko imamo pripravljene vse dele panja, jih preprosto zlepimo. Za lepljenje lahko uporabimo proti vlagi odporno lepilo Mekol ali še primernejše poliuretansko lepilo, ki se ob nanosu rahlo raztegne in bolje zapolni stične ploskve. Priporočljivo je poleg lepila dele panja med seboj še privijačiti. Vijaki se v stirodur dobro pričvrstijo in še dodatno okrepijo povezave med posameznimi deli panja.

Izdelava panja po zgoraj napisanem postopku je najpreprostejša in najcenejša, vendar ima najkrajšo življenjsko dobo. Vse površine, ki smo jih v postopku izdelave rezali ali rezkali, čebele in tudi mravlje rade »grizejo« in uničujejo. Zato je zelo pomembno, da jih predhodno zaščitimo. To lahko storimo z različnimi fasadnimi lepili ali trdnejšimi barvami, ki čebelarjem preprečujejo uničevanje panjev. Najbolj je na udaru ravno žrelna odprtina, zato jo je treba obvezno zaščititi. Nekateri čebelarji, ki izdelavi posvetijo več časa in denarja, te občutljive dele zaščitijo ali kar izdelajo iz lesa. Les preprosto zlepijo skupaj s stirodurom in ga na ta način okrepijo. Tako kot na vseh področjih tudi tukaj človeška iznajdljivost ne pozna meja, in prav je tako.

Če je še nedavno veljal les za edini pravi material za izdelavo panja, danes ni več tako.

Različica panja z razstojšči za sate

Različica panja z lesenimi dodatki

Aleš Bozovičar

Svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja

ales.bozovicar@czs.si